

Агитатордын БЛОКНОДЫ

1985

МАЙ

5 №

БАСТЫРА ОРООНДОРДЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, БИРИККИЛЕГЕР!

АГИТАТОРДЫҢ БЛОКНОДЫ

КПСС-тин Горно-Алтайский обкомынын
пропаганда ла агитация бөлүги

1985 j.

май

5 №

АЛТАЙДЫҢ БИЧИКТЕР ЧЫГАРАР ИЗДАТЕЛЬСТВОЗЫНЫҢ
ТУУЛУ АЛТАЙДАҒЫ БӨЛҮГИ

АМЫР-ЭНЧҮНИ ЛЕ СОЦИАЛИЗМДИ КОРЫРЫНДА

(Варшавадагы Договордын одус жылдыгына)

Экинчи телекейлик јуу божогон кийнинде баштапкы ла кўндерден ала США баштаган империалист госуларстволор телекейде социализмди јоголтор амадузыла Совет Союзка ла социализмнинг јолына јангы кирген госуларстволорго удурлаштыра каршулу иш өткўрип баштагандар. Ол амадузыла империалисттер 1949 јылда Тўндўк-Атлантикада биригўни — НАТО-ны ла јер ўстинин өскө дө талаларында јўзўнбашка (СЕНТО, СЕАТО) јуучыл организациялар тўзөгөндөр.

США, Англия ла Франция Потсдамда 1945 јылда јөптөшкөнин бузала, Кўнбадыш Германияга черўни тўзөөрине ле военный промышленностьты орныктырарына јөп береле, ФРГ-ны НАТО-нын члени эдип алган кийнинде Европада јангы јуу башталар јеткер боло берген.

Мындый айалгада социалистический госуларстволордын гранын корулаар, Европада јангы јууны болдыртпай, јеткер јок болорын јеткилдегедий кандый да јангы тын аргалар бедреп табары керектў боло берген. Империалисттердин олјочыл политиказынын јолын туй алатан задача турды. Кўнчыгыш Европада социализмнинг карындаштык ороондорынын ортодо најылык болоры ла өмөлөжөри, бой-бойына болужары керегинде ороондор ортодо эдилген јөптөжўлерге ўзеери ончо ороондор коруланарын јеткилдейтен текши договор керек болды.

Андый Договорго социализмнинг Европадагы госуларстволорынын башчы ишчилери 1955 јылда 15 майда Варшавада кол салгандар.

Договор тышјанындагы политиканы өткўреринде ле коруланарында јаан учурлу сурактарды шўўжип јөптөжөлө, јўрўмде бўдўреринде өмөлөжөргө кыйалта јоктон керектў болгоны эмди јарт.

Варшавадагы Договорго кол салган ороондор јангыс ла бойынын албатыларына јеткер јок јўрўм, тўзөмөл иш бўдўргедий айалгалар јеткилдеерге амадаган эмес. Олор анайда ок бойларынын алдына Европада ла бастыра телекейде јангы јуу-чакты болдыртпайтан, амыр-энчўни корулап алатан исторический јаан учурлу задача тургузып алгандар. Бу задачаны бўдўрерин көп ишти экинчи телекейлик јууда немецкий фашизмди јуулап оодо соголо, Европанын албатыларын фашисттердин базынчыгынан јайымдаган Совет Союз бойы-

на алган. Ненин учун десе ол өйдө социализмнин жолуна жаңы кирген ороондордун экономикасы орныкканы, аргачыдалы уйан болгон.

Шак ла Варшавадагы Договордун шылтуунда Европада ороондордун ортодо жарамыктуу колбулар боло берген. Бу Договор башка-башка общественно-политический жаңду ла социально-экономический жүрүмдү государстволор амыр-энчү коштой турар, өмөлөжөр, садыжар арга берген.

Варшавадагы Договордун государстволоры тышжанындагы амыр-энчүгө күүнзеген политиканы кыйа баспастан, турумкай өткүргөн шылтуунда алтанынчы жылдардын учунда Күнбадыш ла Күнчыгыш Европадагы ороондордун ортодо жөптөжүүлөр эдилген. Жетенинчи жылдарда «Соок жуу» уядап, Европада ла бастыра телекейде айалга жымжап баштаган.

Варшавадагы Договордун организациязы кандый бир государстволорго удурлашкан олжочул амадулу биригү эмес. Бу Организацияда турушкан ороондор телекейде амыр-энчүни ле жеткер жок болорун жеткилдеер амадула өскө ороондорло, телекейлик биригүүлөрле өмөлөжөргө белен деп, Договордо айдылган. НАТО-нын члендери ороондор бойынын биригүзин жоголторго жөпсинзе, Варшавадагы Договорго кол салган ороондор бойынын коруланар организациязын жоголторго белен деп көп катап айдып келдилер.

Найылык социалистический государстволордун политический ле коруланар союзынын амадулары ла задачалары НАТО-нын амадуларынан ла задачаларынан чек өскө. НАТО-нын члендери ороондор Варшавадагы Договордун государстволорун жуулажар ийделе артыктаар, өскө ороондордун ичбойындагы керектерине кирижер, оларды бийлеп алар, жуу-жепселдерди көптөдип, жаңы жууга белетенер пландарлу ла амадулу.

Варшавадагы Договордо турушкан государстволор башка-башка социальный жүрүмдү государстволор амыр-энчү коштой турар аргалузы керегинде Лениннин үредүзиле башкарынып, телекейде айалганы жымжадар, жуу-жепселдерди көптөдөрүн токтодоло, астадып баштаар, ороондор өмөлөжөрүн жеткилдеер амадулу ла пландарлу. Варшавадагы Договордун государстволорынын политиказы — амыр-энчүнин ле албатылардын найылыгынын политиказы болуп жат. Бу политика чындык ла жаан жүрүмдү болгонын өткөн одус жыл көргүсти.

Варшавадагы Договордун шылтуунда Күнбадыш Берлин керегинде СССР, США, Англия ла Франция кол салган жөп-

төжү эдилген, СССР-дин ле ФРГ-нин, Польшанын ла ФРГ-нин, Чехословакиянын ла ФРГ-нин, ГДР-дин ле ФРГ-нин ортодо жөптөжүлөр эдилген. Бу жөптөжүлөр ле договорлор Хельсинкиде конференция өткүрер арга берген.

Европада жеткер жок болорынын ла өмөлөжөринин сурактары аайынча Текши Европанын конференциясы шак ла Варшавадагы Договордын государстволорынын баштанкайыла өткөн.

Европада жеткер жок болоры ла өмөлөжөри аайынча Хельсинкиде өткөн жуун, анда турушкан государстволордын башчылары Учундагы акт-бичикке кол салганы исторический учурлу керек болуп јат. Ол Варшавадагы Договордын государстволорынын, анайда ок амыр-энчүге күүнзеген ийделердин, керсү сагышту улустын јенүзи.

Европадагы ороондордын, анайда ок США-нын ла Канаданын башчыларынын Хельсинкидеги жуунда жөптөшкөни башка-башка общественно-политический системалу государстволор амыр-энчү коштой турар ээжилерди јүрүмде бүдүргедий сүреен јаан аргалар барын керелеп көргүсти. Ол жуунда турушкан ороондордын башчылары экинчи телекейлик жуунын кийнинде тургузылган границалар бузулбайтанына жөпсингендер.

Варшавадагы Договордын государстволоры Хельсинкидеги жөптөшкөнин бир де кыйа баспай бүдүрип келдилер. Олор анда жөптөшкөниле башкарынып, Европа жуу-јепселдерди астадары ла өмөлөжип јеткилдеери јанынан көп шүүлтелер бердилер. Бу государстволордын Политический консультативный комитединин 1983 јылда январь айда Прагада өткөн жууны эткен шүүлтелерди јүрүмде бүдүргени телекейде айалганы јымжадар, ядерный жуу-чак башталар јеткерди астадар эди.

Карындаштык государстволор Варшавадагы Договордын государстволорынын ла НАТО-нын члендери ороондордын ортодо жуулашпайтаны керегинде жөптөжү эдери јанынан берген шүүлтезине јаан учур берип турулар. Жуулажар амадуларга чыгымдарды астадары ла Европада химический жуу-јепселдерди јоголторы керегинде социализмнин најылык ороондоры эткен шүүлтелерди Европанын эл-јонынын элбек калыгы јараткан.

Ядерный жуу-чак башталар јеткерди јоголторы, жуу-јепселдерди астадары ла быжу-бек амыр-энчү учун тартыжуда Совет Союз эдип турган баштанкай анчада ла јаан учурлу. Шак ла СССР-дин политический, экономический ийдези,

коруланар арга-чыдалы социалистический госу­дарстволорго јеткер јок болорын јеткилдейт, бастыра телекейде амыр-энчү болорына тын јөмөлтө болуп туру. Совет Союз бойы­нын тышјанындагы амыр-энчүге күүнзеген политиказын кыйа баспастан өткүрип турганын бойында бар ядерный јуу-јепселди элден озо тузаланбас болуп молјонгоны кере­лейт.

Космосты јуулажар амадуларга тузаланбайтаны керегин­де, ядерный јуу-јепселдерди көптөтпөйтөни, јангырта јаза­байтаны керегинде ле телекейде айалганы јымжадары ла јер үстинде амыр-энчүни тыгыдары јанынан Совет Союзка ла социализмнин өскө дө ороондорына баштапкы согулта эде­рине учурлалган стратегический ядерный јуу-јепселдер бо­луп јадылар.

Ядерный окту јангы ракеталарды Күнбадыш Европада тур­гузала, НАТО ло США Варшавадагы Договордын биригү­зин ле Совет Союзты јуулажар ийделе артыктаарга амадап јадылар. Варшавадагы Договордын госу­дарстволоры бойын јуулажар ийделе артыктатпаска ла јеткер јок болорын јет­килдеерге ГДР-дин ле Чехословакиянын јерлеринде јангы ракеталар тургузарга, бойынын коруланар ийдезин тыгыдар өскө дө иш өткүрерге келишкен.

Европада јуулажар ийделердин кеми тен болорын јет­килдеери — социализмнын ороондорынын јеткер јок болорын јеткилдеери јанынан Варшавадагы Договордын госу­дарстволорынын бүдүрип турган јаан учурлу задачаларынын би­рүзи. Социализмнин најылык ороондоры Европадагы госу­дарстволордын јуулажар ийделеринин кеми канча ла кире јабыс болзын деп кичеенип турулар. Бу амадузыла озор Төс Европада черүлерди ле јуулажар техниканы астадары ла өмөлөжөринин сурактарын шүүшкен Стокгольмдагы конфе­ренцияда чоком шүүлтелер эттилер. Космический ле ядер­ный јуу-јепселдер аайынча Женевада өдүп турган туштажу­да Совет Союзынын политиказы база ол амадуга учурлал­ган.

Одус јыл мынан кайра, 1955 јылда, Варшавада кол салар тушта Европада ла бастыра телекейде амыр-энчүни јеткил­деер сурактарда социализмнин ороондоры өмөлөжөтөни ке­регинде айдылганы эмдиге јетире учурын јылытпаган, бү­гүнгү некелтелерге бүткүлинче јарап туру.

Варшавадагы Договордын аңылузы неде дезе, ого кол салган госу­дарстволор тыш јанындагы политиканын ла ко­ру­ланарынын сурактарын бүдүрерине јөптөжип турар, импе-

риалисттер јуулап келзе, бой-бойына болужар, је ичбойындагы керектерине киришпес болуп молјонгонында.

Социализмнинг ороондорынын карындаштык коммунистический ле ишмекчи партиялары, марксизмнинг-ленинизмнинг ойгор үредүзиле башкарынып, телекейлик социализмди корулап аларга болуп, одус јыл мынан кайра төзөгөн Варшавадагы Договордын биригүзи амыр-энчүге, демократияга ла социализмге тын керектү болгонын көргүсти.

Империализмнинг, элден озо США-нын империализминин каршулу ижинен улам телекейде айалга катулана берген эмдиги өйдө Варшавадагы Договорды, онын коруланар ийдечыдалын там тыгыдары керектү боло берди. Социалистический госуларстволор өмөлөжөрин элбедери ле теренжидери, телекейлик политиканы јөптөжип өткүрери бүгүнгү күнде јаан учурлу болгонын јүрүм көргүзет.

Социализмнинг најылык ороондоры бирлик болгоны эмди анылу учур алынды. Ол јангыс ла Варшавадагы Договордын госуларстволорынын јеткер јок болорын јеткилдеерине керектү эмес, је анайда ок Европада ла бастыра телекейде амыр-энчүни корулап аларына ла тыгыдарына керектү.

Варшавадагы Договордо турушкан госуларстволор ядерный јуу-чак башталар јеткерди астадарга, јуу-јепселдерди элден озо ядерный, химический јуу-јепселдерди јоголторго, космосты јуулажар амадуларга тузаланбаска болуп, мынан да ары турумкай тартыжар.

Варшавадагы Договордын 30-чы јылдыгына карындаштык социалистический госуларстволор јаан учур берип турулар.

ТУУЛУ АЛТАЙ КАЛГАНЧЫ БЕШ ЖЫЛДА

(Тоолор ло эткен керектер)

Калганчы беш жылда бистин областьтын экономиказы, албаты-калыктын жадын-жүрүмининг материальный аргалары там жаранган, культуразы бийиктеген.

Туулу Алтайдын ишкүчиле жаткандары өткөн беш жылда, бастыра совет албаты чылап ок, албаты-хозяйствоны өскүреринде ле культурный строителство до ичкери жаан алтам эттилер.

Бу өйдин туркунына областьтын промышленнозынын товарный продукциязы 9,7 процентке өскөн. Промышленность-тын продукциязын жылына эдип турган орто тооло 107 миллион салковойго жетти, товарный продукцияны эдип табыштырары 109 миллион салковойды ашты. Ол 1980 жылдагызынан чик жок көп.

* * *

Областьтын журт хозяйствозын өскүрерине государство беш жылдын туркунына 132 миллион салковой чыгымдаган, онын алдындагы бешжылдыкка көрө чик жок көп. Бу өйдин туркунына областьтын колхозторы ла совхозторы 1846 трактор ло 982 автомашина алдылар.

Он биринчи бешжылдыктын өткөн төрт жылында журт хозяйствонун продукциязын кажы ла жыл сайын эдип алып турганы, онынчы бешжылдыктагызына көрө, эт аайынча — 12,7%, сүт — 3,6, тук — 9,9, ол тоодо ноокы — 30,5, аннын мүүзи — 6,2, маала ажы — 108, картошко — 22,8, куманак — 12,2 мөт — 3,9 жиилектер аайынча 12,8% көптөгөн.

Өткөн жылдарда журт жердеги ишчилер государствого 106,6 мун тонна эт (планнан 880 тоннага көп), 165,9 мун тонна сүт (планнан 1739 тоннага көп), койдын түгин 57,9 мун центнер (планнан 297,7 центнерге көп), эчкинин ноокызын 5 мун центнер (планнан 166 центнерге көп), анын 653 центнер мүүзин (планнан 25,5 центнерге көп) табыштырган.

Областьтын колхозторында ла совхозторында 20130 тын мал турар кажаандар тудулды.

* * *

Өткөн беш жылдын туркунына госсадунун ла потребко-операциянын организациялары областьтын улузына 949,7 миллион салковойдын товарларын саткан. 1984 жылда кажы ла кижы бажына 1163 салковойдын (1980 жылда — 968 салковойдын) товарлары садылган.

* * *

Бешжылдыктын өткөн жылынын туркунына улустын жадын-жүрүмине керектү 19 миллион салковойдын ижи эдилген, ол тоодо журт улуска — 11,5 миллион салковойдын. Улустын жадын-жүрүмине керектү иш эдер (бытовой жеткилдеер) предприятиялер көптөди. Улуска кийим, өдүк көктөөр, айыл ичине тудунар-кабынар немелер ремонттоор жазалдар, өскө дө жакылта алатан жаңы 10 пункт ачылды, ол тоодо 6 пункт колхозтордо ло совхозтордо ачылган. Бүгүн областьта андый 158 пункт иштеп туру, ол тоодон 126 пункт журт жерде иштейт.

* * *

Туулу Алтайда улус журтайтан туралар тударына 1980 жылдан ала 1984 жылга жетире 67 миллион 673 мун салковой акча чыгымдалган. Бу ок жылдардын туркунына текши ич-кеми 297 мун кв. метр туралар тудулды, беш муннан ажыра биле улус жаңы квартирага киргендер.

Беш жылдын туркунына 1962 жерлү клубтар ла культуранын туралары тудулган.

* * *

Областьта автомобильдердин тоозы жылдын ла орто тооло сегис жүстен көптөп келеле, эмди мундар тоолу боло берди. Пассажирлер тартар жаңы автобустар көптөди.

* * *

Калганчы беш жылда областьта госуларствонун электро-линияларын өткүрер иш тыгыды. 1980 жылда 143 километр электролиния өткүрилген болзо, 1984 жылда 430 километр өткүрилди. Өткөн жылдарда госуларствонун электролиниязына база үч районнын журттары колболды.

* * *

1980 жылда телеберилтени жаңыс ла городтын ла райондордын төс журттарынын улузы көргөн, ол областьта бастыра бар улустын 30 проценти. Эмди телеберилтелерди 163 ретранслятор ажыра областьтын улузынын 95 проценти көрүп туру. Городтогы улус өндү телеберилтелерди 1981 жылда

7 ноябрьда көрүп баштаган болзо, 1984 жылда областьтын бастыра райондоры өңдү телеберилтени көрөр аргалу боло берген.

* * *

Туш улуста бойынын автомобильдери беш жылдын туркунына 1,5 катап көптөйлө, 4380-нен 6108-ке жетти. Областьта кажы ла бежинчи биле бойында жеңил жорыкту автомобильдү (1980 жылда — кажы ла тогузынчы биле автомобильдү болгон).

* * *

1980 жылда государство областьтын албатызынын үредүзине 15 миллион салковой, 1984 жылда — 18 миллион салковойго шыдар, беш жылдын туркунына 82 миллион 200 мун салковойдон ажыра чыгымдады. 1304 бала үренер үч школ тудулган. Балдардын ясляларында ла садтарында 280 жер кожулды.

* * *

Областьта улустын су-кадыгын корыырына 1980 жылда 11 миллион 279 мун салковой, 1984 жылда 12 миллион 935 мун салковой, беш жылдын туркунына десе, 60 миллион салковойдон көп чыгымдалды. 1982 жылда Ондойдо 120 орынду райбольница иштеп баштады. Шебалинде райбольницаны тудар иш божоды.

* * *

1980 жылдан ала пенсия төлөөри ле болуш акча берери 16-дан 19 миллион салковойго жетти.

Д. СОРТЫЯКОВ

ТУУЛУ АЛТАЙ АДА-ТӨРӨЛ УЧУН УЛУ ЈУУНЫҢ ЈЫЛДАРЫНДА

1941—1945 жылдардагы Ада-Төрөл учун Улу јуунын жылдарында бистинг ороонысты јуулап келген немецкий фашисттерге удурлажа ат-нерелү тартыжуга Туулу Алтайдын ишкүчиле јаткандары, бастыра совет албаты чылап ок, туруп чыккан. Эр улус баштапкы ла күндерде фронтко атанган.

Айылда арткан улус, көп нургуны үй улус, каргандар, 13—14 јашту балдар колхозтордо, совхозтордо ло предприятиелерде ончо ишти бүдүрип, фронттордо јуулажып турган јуучылдарды аш-курсакла, кийимле јеткилдеерине бойынын јөмөлтөзин эткен.

Быјыл 8—9 майда бистинг ороон, бастыра прогрессивный кижилик немецко-фашистский олјочыларды јенгенинен 40 жылдыгын темдектеп байрамдаган. Бу улу байрамла колбой фронтто совет јуучылдар ат-нерелү јуулашканы, јуунын кату жылдарында тылда улус фронтты јеткилдеерге түни-түжиле чылазыны јоктон иштенгени база катап темдектелди.

Архивтен алган бу материалдар ажыра бис Ада-Төрөл учун Улу јуунын жылдарында Туулу Алтайдын кезик райондорынын партийный организациялары иштегенин көргүзөргө амададыс.

Көксуу-Оозы райондо

1941 жылда I-кы июльда районнын партийный организациясында 223 коммунист, ол тоодо 49— үй киж, 123— служащий, 43— колхозчы, 44— ишмекчи 16 баштамы парторганизацияда учетто турган.

1941 жылда 16 ноябрьда 99 коммунист арткан, төрт баштамы парторганизация јоголгон.

* * *

Фашисттердин Германиязы СССР-ди јуулап баштаганы керегинде јетирү келерде, бастыра райондо өткөн јуундарда ла митингтерде 8389 киж турушкан. Олор коммунисттердин партиязыла бирлик болгонын там тыгыдып, социалистический Төрөлин калју өштүдөн корулап аларга бастыра ийде-чыдалысты берерис деп молјондылар.

* * *

Көксуу-Оозындагы орто школдын үредүчизи Стукалова «совхозтордо ло колхозтордо улус једишпей турган өйдө бис, үредүчилер, отпускага барбазыс, үренчиктерди јууп алала, кыраларда аш јуунадарыс» деп айткан.

Јурттарда өткөн митингтердин резолюцияларында ишке чыдаар ончо улус кыра одоорында, малга азырал белетее-ринде, аш јуунадарында туружар учурлу деп айдылган.

* * *

Партиянын райкомынын 1941 јылда 20 июньдагы јөби аайынча райондогы партийный организациянын бастыра агитационно-јартамал ижи, јуунын өйининг некелтелерине келиштире јангырта төзөлгөн. 7 кижилү лекторский группа, јангы агитколлективтер төзөлгөн. Агитаторлорго комсомол-үредүчилер, озочыл колхозчылар көстөлгөн. 10 июньнан 30 августка (1941 ј.) јетире 283 беседа өткүрилген, олордо 8671 кизи турушкан.

25 августка јетире орооннын коруланарынын фондына 5692 салковой акча, 209615 салковой облигация јуулды.

Колхозчы Воронкова фронтко атанган бригадирдин ордына иштеп, бригадада ишти сүреен јакшы төзөди. Бригада аш јуунадарында күндүк норманы 120—150 процентке бүдүрип турды. Колхозчылар Ф. Маслова, Н. Болтовская, М. Архипова снап буулаарында эки нормадан бүдүргилеген.

Катандудагы национальный орто школдын үредүчилеринин коллективи «Борец» колхозто 1200 центнер өлөң обоологон.

1941 јылда 21 октябрь. «Алтайдын комсомолы» танковый колоннага 76432 салковой акча јуулган.

Башкараачы ишке 117 үй кизи тургузылган, олардын ортодо 38 — ферманын заведующийи, 16 — складтын заведующийи, 3 — счетовод, 2 — колхозтын председателинин заместители, 2 — јурт Советтин председатели, 13 — јурт Советтин качылары, көп үй улус бригадирлер, фермалардын заведующийлери болуп иштегендер.

1942 јылда 23 январьда Кызыл Черүге 245 полушубок, 1400 — эжер пыйма, 79 — јылу куртка, 77 — јылу брюка, 454 — чамча, 1057 эжер тук чулук, 502 кышкы бөрүк, өскөдө көп јылу кийим јууп аткарган.

Лениннин адыла адалган колхозтын колхозчылары, парт-организация јартамал-политический ишти чике төзөгөн шылтуунда 1942 јылда государственного ашты, малдан алган про-

дукцияларды табыштырар jakылтаны ойинен озо бйдйрген, танковый колонна тйзййрине 25 мун салковой кйчйрген.

* * *

1943 жылда 21 январьда Башталудагы «Память Чкалова» колхозтын колхозчылары немецко-фашистский олйочылар казырланып, каршулу керектер эдип, совет улусты йлтйрип, журтын тоноп, йртйп турганы керегинде СССР-дин йскй орондорло керектерининг министри В. М. Молотовтын нотазын угала, фашисттердин кыйынына шыралаган совет улуска чыдал йеткенче болужар деп ййптйшкйн. 64 жашту колхозчы Беззубцева 2 жашту торбогын берди, колхозчы Третьякова Мария — 6 пуд аш, Гомилов Григорий — 9 пуд аш табыштырды. «Память Чкалова» колхозтын колхозчыларынан бастыразы 390 пуд аш, 234 тын мал, 7000 салковой акча табыштырылган.

* * *

1944 жылда 1-кы январьда районнын партийный организациясында коммунисттердин тоозы кйптййлй, 194 кижиге йетти, озор 22 баштамы партийный организацияда учетто турдылар.

Кош-Агаш райондо

1941 жылда 1-кы июльда районнын партийный организациясында 7 баштамы парторганизацияларда, кандидаттардын 5 группазында, 10 партийно-комсомольский группаларда 127 коммунист учетто турган, озордын тоозында ВКП(б)-нин членине 53 кандидат болды.

1941 жылда 19 ноябрьда районнын текши партийный йууны Улу Октябрьдын 24-чи жылдыгына учурлай йткйн торжественный йуунда нйк. И. В. Сталиннин докладын ла 7 ноябрьда Москвада Кызыл площадьтагы военный парадта айткан куучынын шййжеле, фронтко болужарын тыгыдарга районнын ончо улусын эрчимдй иштенерине кычйрды, государственного малдан алган продукталарды табыштырар jakылтаны ойинен озо, 5 декабрьда бйдйрер, общественный малды якшы кыштадып чыгарар болуп молйонды.

1941 жылда 1-кы октябрьда ВКП(б)-нин райкомынын партиянын обкомына ййген йетирйзинде айдылды:

«Кош-Агаш районнын ишкйчиле йаткандарынан орооннын коруланарынын фондына 77809 салковой акча ла 193205 салковойдын облигациялары табыштырылган. Басты-

ра организациялардын, учреждениелердин ле предприятие-лердин ишчилери жуунын учына жетире кажы ла ай сайын 1—2—3 күннин акча-жалын берип турар деп жөптөштилер.

«Мухор Тархата» журтхозартельдин колхозчылары коруланарынын фондына кажы ла ай сайын 2 трудкүннен берер болуп молжондылар, 2000 килограмм түк, 200 кой табыштырдылар.

Фронтвиктерге жылу кийим жуур иш райондо көндүкти. Баштапкы октябрьга жетире 4 тонна түк, 933 кой терези, 18 полушубок, 44 корокой тере, 41 эжер пыйма, 56 тере тон, 39 эжер меелей, 65 эжер жылу чулук, 55 эжер жылу ич-кийим жууп аткарган.

1941 жылда 1 декабрьда Туулу Алтайда баштапкы жаан предприятие — Акташтагы рудоуправление иштеп баштады. Предприятие 28 декабрьда ртуть кайылтып баштайла, жылдын учына жетире көп ртуть кайылткан. Рудоуправлениеде баштамы парторганизация төзөлдү. Организацияда үч коммунист, качызы Власов Иван Кузьмич.

* * *

1942 жылда Сибирьдеги военный округтын Военный Советинин шүүлтези аайынча партиянын Алтайский крайисполкомынын бюросы Алтайда аңылу добровольческий бригада төзөөри керегинде жөп жаратты. Кош-Агаш районнон бу бригадага акту бойынын күүниле 38 кижиге атанды.

* * *

1942 жылда 1-кы июльга районнын партийный организациясында 99 коммунист болды, олар 11 баштамы партийный организацияда ла кандидаттардын 3 группазында учетто турдылар.

1943 жылда күскиде районнын озочыл малчылары Туулу Алтайдын атту-чуулу койчылары, жалкычылары, уй саачылары ла бозу азыраачылары болуп алары учун мөрөй баштадылар. Бу мөрөйдө район жаан жедимерге жедип алды. Мал өскүрер планы ажыра бүдүреле, Алтайский крайда баштапкы жер алган.

* * *

1943 жылда 26 декабрьда районнын текши партийный жууны мал өскүреринин сурактарын шүүжеле, райондо койлордын тоозы 11069 тынга көптөгөнин, кыралар 425 гектарга элбегенин темдектеди. 1941 жылда район государственного 6382 центнер эт табыштырган болзо, 1943 жылда 12861 центнер табыштырган.

Улус акту бойынын чеберлеп јууган акказынан корулар фондко 341453 салковой, танковый колоннага 579920 салковой, «Алтайдын истребители» деген авиаэскадрильяга 290128 салковой табыштырган.

Фронттогы јуучылдарга сый эдип 137528 салковой акча, 5760 штук јүзүн-башка кийим, 9150 килограмм түк, көп эт, сарју јууп ийген.

Фашисттердин олјозында шыралаган балдарга болуш эдип ле балдардын тураларын тударына 44530 салковой јууйла аткарган.

2-чи государственный военный заемге районнын ишкүчиле јаткандары 1987000 салковой акча бердилер. 25 кижиге государствового төлүге 5 муннан 25 мун салковойго јетире бергендер.

1944 јылда 5 майда райондо 3-чи государственный заемди чыгарганыла колбой ишкүчиле јаткандардын митингтери өткөн. Митингтерде куучын айткан улус «Өштүни түрген јенерге чеберлеп алган акчабысты берип турус» деп айттылар. Эртен тура 10 часка јетире 2159 мун салковойдын заемине бичиттилер, 1969 мун салковойды ол ло тарый төлөп бергендер. Темдектезе, «Мухор-Тархата» колхозтын председатели нөк. Майманаков Н. Е. 25 мун салковойдын заемине бичиделе, бастыразын төлөди. Нөк. Майманаковтын јозогыла «Путь к социализму» колхозтын јылкы өскүрген фермазынын заведующийи нөк. Саланхалов П., «Јаңы јол» колхозтын председатели Кукешев, «Кызыл Ойрот» колхозтын койчызы Телесова ла өскө дө көп колхозчылар заемге бичиткен акказын төлөп бердилер.

* * *

1944 јылда 5 майда Кош-Агаш районнын стахановчылардын ла мергендүчилердин партийно-хозяйственный активле кожого өткөн јуунда 1943 јылда Алтайский крайдын малчыларынын ортодо өткөн социалистический мөрөйдө јенү алганы учун районго крайдын улалып јүрер Кызыл Маанызын табыштырган.

* * *

1944 јылда ноябрь айда озочыл малчылардын крайдагы јуунында партиянын баштапкы качызы айтты:

«...Јуунын јылдарында районнын колхозторы государствового эт табыштырарын там ла көптөдип келдилер. 1941 јылда район государствового 255 уй мал ла 10307 кой ло эчки табыштырган болзо, 1944 јылда 1109 уй мал ла 20136 кой

ло эчки табыштырды. Колхозтордын акча кирелтези 60,5 процентке, малдан алган кирелте 76 процентке көптөгөн. 1943 жылда «Мухор-Тархата» колхоз 1121243 салковой кирелте алган, трудкүннинг баазы 16 салковойго жеткен...»

* * *

Јуунын жылдарында Кош-Агаш районнон фронтко көп улус, ол тоодо 84 коммунист атанган. Фронтко ло Төрөлгө 274980 пуд эт, 165132 пуд сарју, 34902 пуд түүк, койдын ла уйдын 194970 терелери табыштырылган.

Јуунын жылдарында ат-нерелү иштегени учун 564 кижиге «Ада-Төрөл учун јуунын жылдарында эрчимдү иштегени учун» медальла кайралдалган. Фронтто ат-нерелү јуулашканы учун 96 кижиге ордендерле, медальдарла, 300-тен ажыра кижиге «Ада-Төрөл учун Улу јууда Германияны јенгени учун» медальла кайралдалган.

1945 жылда 1-кы июньда районнын партийный организациясында 211 коммунист 21 баштамы партийный организацияда ла кандидаттардын 5 группазында учетто турган.

Кан-Оозы райондо

1941 жылда 25 июньда районнын партийный организациясында 184 коммунист, ол тоодо ВКП(б)-нин 106 члени ле членге 78 кандидат болгон.

Ада-Төрөл учун Улу јуу башталган баштапкы ла күүннен ала райондо фронтко јөмөлтө эдип болужатан патриотический иш элбеген. 1941 жылдын 20 ноябрьга јетире Кызыл Черүге көп јылу кийим: 347 эжер пыйма, 47 полушубок, 111 фуфайка, 900 эжер меелей ле јылу чулуктар, бастыразы 77668 салковойдын немелерин аткарган.

1942 жылдын 5 январьга районнын комсомолдоры танковый колоннага 93302 салковой јуугандар, јакылта 126,2 процентке бүткен.

1942 жылдын 1-кы майга районнын ишкүчиле јаткандары военный заемге бичиткени 1261000 салковойго јеткен, бу тоодон 460 мун салковойды төлөп бергендер. Фронттогы улуска 1-кы Майга сыйлап, 12000 салковойдын посылкаларын аткарган.

Районнын ишкүчиле јаткандары јуунын жылдарында акту бойларынын күүндериле ороонго ло фронтко 3897000 салковой акча, көп јылу кийим, өдүктер ле ашкурсак берген. Јалаңайдагы колхозтын председатели

нөк. Комлев Василий Яковлевич акту бойы чеберлеп алган 70000 салковой акказын берди. «Кызыл Көзүл» колхозтын малчызы нөк. Модоров Теке — 50000 салковойды берген.

1942 жылдын 1-кы майдан ала 1943 жылдын 10 апрельге жетире «Алтайдын колхозчызы» деп адалган танковый колоннага; «Алтайдын истребители» деп авиаэскадрильяга 351000 салковой акча берген. Кызыл Черүнинг күнине 20 тонна аш-курсак аткарган.

1942 жылда районноң Алтайдын 1-кы Добровольческий бригадазына комсомолдордон талдап, 25 кижиле 13 ат ийген.

* * *

Јуунын жылдарында фронтко районноң 145 коммунист ле 400 комсомолец атанган.

* * *

Јуу башталган күннен ала 1943 жылдын 1-кы декабрьга жетире башкараачы ишке 251 кижиле тудулган, ол тоодо 57 коммунист, 33 комсомолец, 134 үй кижиле, 114 алтай кижиле.

* * *

Райондо 1943 жылда 32 колхоз, 2 совхоз, 2 промартель, промкомбинат, аш-курсактын комбинады, сарју ла сыр эдер 5 завод, 5 сельпо иштеген. Колхозтордо мал өскүрген 156 ферма болды, ол тоодо: жылкы өскүрер — 32, сүттоварный — 32, кой өскүрер — 32, чочко өскүрер — 22, кара-сур түлкү өскүрер — 8, куш өскүрер — 32 ле адару өскүрер 30 ферма.

Районнын ишкүчиле јаткандары јуунын ойинде сүреен эрчимдү иштеген. Јаңыс ла 1942 жылда кыраларды 2 мун гектарга элбеткен. Ол јыл јаскы кыра ижин агротехнический бийик кеминде өткүреле, бийик түжүм өскүрип јуунатканы учун район крайдын ла областьтын Күндүлү доскозына бичилген. Ол јыл кой өскүрер план — 104, жылкы — 103,3, чочко өскүрер план 118 процентке бүткен.

1943 жылда райондо кыралар 1940 жылдагызынан 7 мун гектарга элбеген, государственного аш табыштырганы 13 мун центнерге, малдын тоозы одус мун тынга көптөгөн. Көп малды этке де табыштырган болзо, колхозтордын кичеemelинин шылтуунда малдын текши тоозы астабай, там көптөп турганы ајарулу.

* * *

1945 жылдын 22 июньга районнын партийный организациясында 187 коммунист болгон.

Шебалин райондо

1941 жылда районнын партийный организациясында 156 коммунист болгон. Жуунын жылдарында 110 коммунист фронтко атанган.

Фронтко атанган эр улустын ордына үй улус иштеген. Жаңыс ла 1941 жылда 5 үй кижиколхозтордын председателине, 8 үй кижиколхозтордын председателине көстөлгөн. Көп үй улус ла кыстар бригадирлер, фермалардын заведующийлери болуп иштедилер.

1941 жылда райондо 5582 жылкы, 11582 уй мал, 27006 кой ло эчки, 1571 тын чочко, 207 биле адару, ан өскүрер фермаларда кара-сур 148 түлкү, 142 елот бар болгон.

Колхозтор 6023 гектар кырада аш өскүрген.

* * *

Районнын ишкүчиле жаткандары фронтовиктерге жылу кийим, Кызыл Черүни жепсеерине акча жуурында эрчимдү турушкан. 1942 жылдын 1-кы декабрьга район 1200 эжер пыйма, 435 полушубок, 1500 эжер түк чулук, 436 бөрүк, 804 эжер меелей, 3100 килограмм түк жууйла аткарган. Ого үзеери байрамдарга учурлай сый эдип, госпитальдарга 522 пуд эт, 1267 килограмм саржу, 180 килограмм варенье ле мөт, 522 кас ла такаа, 220 центнер сүт аткарган. Орооннын коруланарынын фондына 133800 салковой, Кызыл Черүнин жуучылдарына — 4000 салковой акча жууп берген. «Алтайдын колхозчызы» деп адалган танковый колоннага 474585 салковой акча жууйла, ийген.

1941—1943 жылдарда район государственного 2000 ат, көп автомашиналар ла абралар, 12584 центнер эт (госзакуп жокко), 58181 центнер сүт, 792 центнер түк, 29957 тере, 38727 центнер аш, 5000 центнер картошко табыштырган.

* * *

Жуунын жылдарында школдордын үренчиктери колхозтордын ижинде эрчимдү турушкан. Жаңыс ла 1942 жылда жайгыда колхозтордын жалаңдарында школьниковтердин 42 бригадазы иштеген, 1944 жылда районнын 108 пионери колхозтордо кураандар ла бозулар өскүришкен. Тимуровецтердин командазы фронтовиктердин билелерине ле Ада-Төрөл учун Улу жууда кенеген улуска болушкан.

* * *

Жуунын учында — 1945 жылда май айда районнын партийный организациясында 178 коммунист болды.

Азыйдагы Эликманар райондо

(Эмди Шебалин районго бириккен)

1941 жылда 1-кы июльда районнын партийный организациясында 139 коммунист болгон. 1941 жылдын 1-кы июльга јетире Кызыл Черүге 223 кижиге, ол тоодо 18 коммунист барган. Фронтко атангандарды үй улус ла кыстар солыган. Темдектезе, «Горный пахарь» колхозто Борзенкова Александра јууга үч карындажын үйдежеле, бойы МТФ-тын фронтко атанган заведующийинин ордына иштеген. 1942 жылда 21 июньга јетире башкараачы ишке 52 үй кижиге тургузылган.

1941 жылда 22 июньда районнын партийный активинин 17 кижиге колхозторго ло јурт Советтерге барала, митингтер ле јуундар өткүрген. Јуу башталган баштапкы ла күнде военкоматка одус кижиден фронтко атандырзын деп сураган угузу бичик келген.

* * *

1941 жылда 11 августка фронттын јуугында јерлерден көчүрген улус јуртап јадатан 60 квартира белетелген, база 40 квартираны јазап турган.

* * *

1941 жылдын 15 сентябрьга райондо черүге атанатан 418 кижини јуулажарына үредип турган 10 пункт иштеген. Райондо комсомолдын организациялары 1942 жылдын 21 июньга јетире 39 сандружинник ле 35 медсестра үредип белетееринде эрчимдү турушкан. 1943 жылда черүге атанатан јииттердин ортозынан 38 мерген адучы ла 60 автоматчик белетелген. Фронтко баратан јииттерди јуулажарына үредип тазыктылары јанынан Осоавиахимнин организациялары јаан иш бүдүргендер. Јуунын жылдарында олар ПВХО-нын значокторына 3340 кижиге белетегендер.

* * *

Районнын ишкүчиле јаткандары Кызыл Черүнин јуучыларына көп јылу кийим јууп ийгендер. Олар 1941 жылдын 25 декабрьга 37 полушубок, 237 эжер пыйма, 128 эжер меелей, 58 эжер јылу ич-кийим, 91 бөрүк, 110 фуфайка, 72 јылу брюка, 10 центнер түк, 90 тере бергендер. «Алтайдын комсомолы» танковый колоннага 102357 салковой акча јуугандар.

1942 жылда Кызыл Черүге 1135 килограмм түк, 163 бөрүк, 148 тере, 235 килограмм мөт лө өскө дө аш-курсак, 38223 салковой акча ийгендер.

ЈАШӨСКҮРИМ — АМЫР-ЭНЧҮ УЧУН ТАРТЫЖУДА

(Јашөскүримнин ле студенттердин
Бастырателекейлик фестивальдарынын историязынан)

Телекейде амыр-энчү учун тартыжуга јаан жөмөлтөни јашөскүрим эдип туру. Албатыларга јеткер јок болорын јеткилдеери учун тартыжуда телекейдин јашөскүримин демократический тзөлгөдө бириктирер амадула 1941 жылда Лондондо демократический јашөскүримнин телекейлик конференциязы јашөскүримнин Бастырателекейлик Соведин тзөгөн. Совет бойынын алдына фашизмге удурлашкан тартыжуда бастыра ороондордын јашөскүримин бириктирер задача тургускан.

Совет черү Германский фашизмнин калјуурган черүлерин јуулап, оодо согуп турганынын шылтуунда Европада ла бастыра телекейде албатылар фашизмге удурлажа тартыжуны элбеткен, прогрессивный ийделер јенү алып турган айалгада, 1944 жылда јашөскүримнин телекейлик конференциязын јууп өткүрери керектү боло берген. Андый конференцияны өткүрерине белетенери керегинде јашөскүримнин Бастырателекейлик соведи 1945 жылда 1-кы январьда Кычыру эткен.

Конференция 1945 жылда ноябрь айда өткөн. Анда Демократический јашөскүримнин Бастырателекейлик федерациязы — ВФДМ тзөлгөн. Конференциязынын резолюциязында јашөскүримнин бу биригүзинин ижи «Јашөскүрим, амыр-энчү, демократия, национальный јайым ла камааны јок болоры ла келер өйдөги јакшы јүрүм учун тартыжуда биригеер!» деген кычырула өдөр учурлу деп айдылган. Бу кычыру ол күннен ала телекейдин бастыра ороондорында миллиондор тоолу јит кыстардын ла уулдардын тартыжузында мааңы боло берген. Анайда телекейдин демократический јашөскүриминин Бастырателекейлик Федерациязы тзөлөлө, там ла өзүп келди.

ВФДМ-нин ижиле јашөскүримнин ле студенттердин фестивальдары өдүп турганы колбулу.

Јашөскүримнин ле студенттердин баштапкы фестивали 1947 жылда август айда Прагада «Јашөскүрим, быжу амыр-энчү учун тартыжуда биригеер!» деген кычырула өткөн. Фестивальда телекейдин 71 ороонынан 17 мун кижі турушкан.

Совет јашöскүримнин делегациязында кече фашисттерле јуулашкан јуучылдар, јиит спортсмендер, художественный интеллигенциянын чыгартулу улuzu болгон. Олорло коштой — Франция фашисттерле удурлажа тартышкандар, Италиянын антифашисттери, Польшанын, Чехословакиянын, Югославиянын партизандары, фашисттердин концлагерьлеринде шыралаган јииттер болгон.

Фестивальда турушкан јашöскүрим Чехословакияда фашисттер јемирип јоголткон Лидице јуртты орныктыргандар. Прагадагы фестивальда совет композитор Анатолий Новиков поэт Лев Ошаниннин сöстöрине бичиген кожон телекейдин демократический јашöскүриминин гимни боло берген.

Демократический јашöскүримнин ле студенттердин II Бастырателекейлик фестивали 1949 јылда 14—28 августта Будапештте öткөн. Анда 82 орооннон 20 мун јиит уулдар ла кыстар турушкан. Фестивальдын лозунгында: «Јашöскүрим, бириккилегер! Амыр-энчү, демократия, албатылар национальный камааны јок болоры учун тартыжалы!» деп бичилген.

Полициянын истежинен улам Азиянын, Африканын ла Латин Американын көп ороондорынан јашöскүрим Будапешттеги фестивалга келип болбогон.

Бу фестивалга СССР-ден 630 кижилү делегация атанган. Совет јашöскүримнин делегациязынын художественный группазында Москванын јашöскүриминин симфонический оркестры, СССР-дин Академический Јаан театрынын јиит артисттери, јашöскүримнин «Березка» ансамбли, союзный республикалардын самодеятельнозынын артисттери, эн тын спортсмендер болгон.

III Бастырателекейлик фестиваль 1952 јылда 5—20 августта Берлинде (ГДР) öткөн. Анда телекейдин 104 ороонынан 26 мун јиит кыстар ла уулдар турушты. Бу фестивалда баштапкы катап Чилинин, Япониянын, Таиландтын, Қитайдын ла öскö дө кезик ороондордын јашöскүриминин делегаттары турушкан.

Амыр-энчү учун тартыжар амаду телекейдин көп ороондорынын јашöскүриминин делегаттарын фестивалда бириктирген III фестивалда эткен эн јаан политический иш — јангы јууны јаратпаганын, Күнбадыш Германияда öч алаачылардын каршулу кылыктарын, милитаризмди ле неофашизмди јаратпаганын керелегени.

Совет делегация Берлинде 50 национальный делегацияларла тушташкан, 60-нан ажыра концерт тургускан, «Совет-

јашöскүрим амыр-энчү учун тартыжуда» деп фотовыставка жазаган.

IV Бастырателекейлик фестиваль 1953 жылда 2—16 августта Бухарестте өткөн. Фестивальда телекейдин 111 ороонынын 30 мун кижиге турушкан. Фестивальдын лозунгы «Жок! Бистин улус кижиге өлтүреринде ле жемиреринде турушпас!»

IV фестиваль, јашöскүримнин бастырателекейлик туштажузы сүреен јаан жеңүлү өдөрдө, бастыра ороондордо телекейлик фестивальдын тоомызы бийиктеген.

V Бастырателекейлик фестиваль 1955 жылда 31 июльдан ала 15 августка јетире Варшавада өткөн. Анда телекейдин 114 ороонынан 31 мун делегат турушкан. Фестиваль «Амыр-энчү ле најылык учун!» кычырула өткөн. Ол өйдө СССР-дин баштапканынын шылтуунда телекейде айалга јымжап баштаган. Кореяда јуу токтогон. Фестиваль «Бис жемирерге эмес, јаныдан тударга, көстин јажын төгөргө эмес, кожондоорго күүнзеп јадыс!» деген лозунгту өткөн.

Американецтер Японияда Хиросима городты атомный бомбала бомбалаган күннин онјылдыгында фестивальда турушкандар амыр-энчүге учурлалган митингке јуулала, «Бис атомный јуу-јепселди јоголторын некеп турус» деп угустылар.

VI фестиваль 1957 жылда 28 июньнан ала 11 августка јетире Москвада өткөн. Фестивальга јер үстинин 131 ороонынан 34 мун уулар ла кыстар келген. Фестивальдын лозунгы: «Амыр-энчү ле најылык».

Фестиваль башталар алдында буржуазиянын идеологтары социализмге ле коммунизмге удурлашкан калју пропаганда өткүрип баштагандар. Олор керек дезе, НАТО-нын члендери ороондордын јашöскүриминин фестивалин өткүрерге белетенип баштадылар. Ле телекейдин прогрессивный јашöскүриминин ортодо Москвадагы фестивальда туружары јанынан кем де аланзыбаган.

Москвадагы фестивальда телекейде јашöскүримнин бир муннан ажыра јүзүн-башка организацияларынын делегаттары турушкан. Фестивальды јер үстинде 62 орооннон радионын, телевидениенин ле газеттердин эки муннан ажыра корреспонденттери көргүскен.

Јашöскүримнин VII бастырателекейлик фестивали 1959 жылда 26 июльдан ала 4 августка јетире Венада (Австрияда) өткөн. Анда 112 орооннон 18 мун делегат турушкан.

Јашöскүримнин ле студенттердин Бастырателекейлик фестивали баштапкы катап капиталистический ороондо өткөн. Империализмнин идеологтары онын алдындагы фести-

вальдар социализмнинг ороондорында өткөн учун једимдү болгон деп айдып тургандар.

Өштүлер Венадагы фестивальды үзерге алты мун кижииууп алаала, сүреен көп акча чыгымдайла, бойынын амадузына једип болбогон. Фестиваль амыр-энчү учун, јуу-јепселдерди астадар, ороондор ло албатылар өмөлөжөрин элбедер кычырула өткөн.

Јашөскүримнинг ле студенттердин VIII Бастырателекейлик фестивали 1962 јылда 28 июньнан ала 6 августка јетире Финляндиянын төс городында — Хельсинкиде сүреен кату телекейлик айалгада «Амыр-энчү ле најылык учун!» кычырула өткөн. Фестивальга 137 орооннон 18 мун делегат келген.

Кара сагышту ийделер фестивальды үзерге тын албаданган. Ол керегинде суракты НАТО-нын штабында эки катап шүүшкендер. Коштойындагы Швецияда фестивальды үзер иштер башкаратан төс јер бар болды. Ого көп акча берилген. Хельсинкидеги талай портто «Матильда» деп керепте улусты акча төлөбөстөн аракыдадып, коммунизмди јабарлаган литература таркаткан. Кем де јалдап алган уулдар ла кыстар аракыдан ичеле, фестиваль өдүп турган туралардын көзнөктөрин оодып, делегаттар отурган автобустарды ташла аткылап турдылар. Фестивальдын өштүлеринин каршулу ижине ајару этпей, јер үстинин бастыра талаларынан келген демократический јашөскүрим амыр-энчү учун тартыжарга белен болгонын көргүсти.

Совет Союзтын «Грузия» теплоходло барган 700 кижилү делегациязы фестивальдын төс ајарузында болгон.

Телекейдин демократический јашөскүриминин ле студенттердин IX фестивали 1968 јылда август айда Софияда өткөн. 138 государстводон келген 20 мун делегат «Амыр-энчү ле најылык учун!» кычырула турушкан, бу фестиваль јенүлү өткөн.

IX фестивальга совет јашөскүримнен 800 кижии барган. Софияда өткөн фестивальда айылчылар болуп совет космонавттар — Терешкова ла Леонов турушкан. Совет делегациянын художественный группазында Москвадан — «Лучина», Ленинградтан «Најылык», ансамбльда «Саратовтын чураназы» ла јашөскүримнинг өскө дө музыкальный коллективтери болгон.

IX фестивальдын спортивный программазында 200 совет спортсмендер туружала, 34 алтын, 22 мөнгүн, 24 күлер медальдар алган. Художественный группа Софияда ла Болгариянын өскө дө городторында 135 концерт бергендер.

1973 жылда 28 июльдан ала 5 августка јетире Берлинде (ГДР) өткөн. Онынчы Бастырателекейлик фестивалда телекейдин 140 ороонынан 30 мун јиит уулар ла кыстар турушкан. Фестивальдын лозунгына «Империализмге удурлашкан тартыжуда бирлик болоры, амыр-энчү ле најылык болоры учун!» деп айдылган.

Совет јашөскүримнин бир мун кижилү делегациязы фестивальдын бастыра политический иштеринде, спорт аайынча маргаандарда, художественный конкурстарда эрчимдү турушкан.

Јашөскүримнин ле студенттердин XI Бастырателекейлик фестивали 1978 жылда 28 июльдан ала 5 августка јетире Американын јеринде баштапкы социалистический государство болгон Кубанын төс городы — Гаванада өткөн. Ого јер үстинин 145 ороонынан 18,5 мун кижии јуулгандар. Фестиваль «Империализмге удурлажа тартыжуда бирлик болоры, амыр-энчү ле најылык болоры учун» деген лозунгла өткөн.

Гаванада өткөн фестивальдын аңылу башказы — онын делегаттарынын ортодо јиит коммунисттер, социалисттер, либералдар, радикалдар, христиан-демократтар, революционно-демократический организациялар, национально-јайымдар биригүлер, профсоюзтар ийген јүзүн-башка политический көрүм-шүүлтелү улус болгонында. Јаңы делегациялардын тоозында — Анголанын, Мозамбиктин, Палестинаны јайымдар организациянын јииттери ле кыстары.

Фестивальдарды белетеер телекейлик комитет јашөскүримнин ле студенттердин XII Бастырателекейлик фестивалин 1985 жылда 27 июльдан ала 3 августка јетире Москвада «Империализмге удурлажа тартышкандардын бирлигин тындыдары учун, амыр-энчү ле најылык учун!» кычырула өткүрер деп јөптөгөн.

Өткөн он бир фестивальдын кажызы ла јаңы јуу-чакты болдыртпазы, албатылар ортодо амыр-энчүни јеткилдеери учун тартыжуда демократический јашөскүримди бирлик эдип турган тын арга болгонын кереледи. Эмди, быјыл бистин орооныстын төс городында — Москвада өдөтөн он экинчи Бастырателекейлик фестиваль телекейдин прогрессивный јашөскүримнин бирлиги там тынганын көргүзер.

С. К. ОЧУРДЯПОВА,
ВЛКСМ-нин обкомынын лекторы

МАЛДЫН ТООЗЫН КӨПТӨДӨР ИШ

Шебалин районнын совхозторында государственного малдан алган продукталарды табыштырары жанынан он биринчи беш-жылдыктын жакылтаарын бүдүрери учун эрчимдүү иш өдүп туру. Партийный организациялардын башкарганыла райондо элбеген социалистический мөрөйдө жакшы жедимдерге жедип алдылар. Государственного эт ле сүт табыштырар төртжылдык планды район 103, түк ле ноокы табыштырарын — 106, анын мүүзин табыштырар планды 109 процентке бүдүрген.

1981—1984 жылдардын туркунына совхозтордо малдын тоозын көптөдөр, продуктивностын бийиктедер сурактар партиянын райкомынын пленумдарында, албатынын депутаттарынын райондогы Соединения сессияларында, КПСС-тин райкомынын бюросынын ла райисполкомнын, РАПО-нын жуундарында көп катап шүүжилген.

1984 жылда январь айда КПСС-тин райкомы «Шебалиндеги» совхозто койлорды төрөдөгө белетенип алганын шиндеп көрөлө, бу суракты бюродо шүүшкен. Бюронын жөбинде совхозтын администрациясы ла партийный организациясы койлорды төрөдөр ишке коомой белетенип алганын темдектеди.

Быыл март айда КПСС-тин райкомынын бюросы «Эжегандагы» совхозтын парткомынын отчедын угала, районнын XXIV партийный конференциясынын некелтелери аайынча малдын угын жарандыары ла тоозын көптөдөри жанынан совхозтын партийный организациясынын ла администрациясынын ижи керегинде жөп жарадып чыгарган.

1981 жылда албатынын депутаттарынын райондогы Соединения жетинчи сессиясы партиянын XXVI съездинин ле КПСС-тин Төс Комитединин июль айдагы (1978 ж.) Пленумынын жөптөри аайынча общественный малдын тоозын көптөдөр задачаларды шүүшкен.

1984 жылда май айда райондогы Советтин исполкомынын жуунында «Районнын хозяйстволорында малдын тоозын көптөдөр племенной ишти жарандыары керегинде» суракты шүүшкен. Бу сурактар жаантайын партиянын райкомынын ла райисполкомнын шинжүзінде. Кажы ла ай сайын мал-

дын тоозын көптөдөри жанынан иштер өдүп турганы керегинде совхозтордын директорлоры ла баш специалисттери райисполкомнын жуунында отчет эдип жадылар.

Мал өскүрер иштин, малдын тоозын көптөдөринин ле продуктивнозын бийиктедеринин көп сурактарын журт хозяйствонун райондо управлениезинин жуунында ла агропромышленный биригүнин райондогы совединин жуунында шүүшкен.

Сүттенгир уйлар азыраары ла сүтти көптөдөри жанынан жаңы эп-сүмеле, озочыл ченемелле таныжарга Чаргыда ченелте эдер Алтайский хозяйстводо аңылу жуун өтти. Ол жуунда районнын совхозторынын уй саачылары, бригадирлери, управляющийлери, специалисттери ле башкараачы ишчилери, бастыразы 200 ажыра кижиге турушкан.

1984 жылда октябрь айда «Эжегандагы» совхозто малды искусственно-үренделтер пункттардын ижин төзөөри ле койлорды жаскары кышта төрөдөрине кажаандарды белетеери жанынан совхозтордын зооветспециалисттеринин ле башкараачыларынын семинары өткөн.

Бу бешжылдыктын өткөн жылдарында районнын хозяйстволоры малдын тоозын көптөдөр планды бүдүрип келдилер. Малдын текши тоозында тижи мал көптөп баштады. Бастыра бар уй малдын тоозында 36 проценти саар уйлар, 60 проценти — эне койлор.

Je оныла коштой районнын хозяйстволорында малдын тоозын көптөдөри жанынан иште једикпестер ле тутактар барын темдектеер керек. Кезик парторганизациялар, журт Советтер бу суракка јеткил ајару этпей турганын өткөн шинжү јартады. Малдын тоозын көптөдөри ле продуктивнозын бийиктедери жанынан партиянын райкомынын ла райисполкомнын јөптөрүн јүрүмде бүдүрерин чике төзөбөгөн, јөптөр канайда бүдүп турганына шинжү ас болуп туру.

Совхозтордын парткомдоры ла албатынын депутаттарынын журт Советтери эне малды үренделтер, жаңы чыккан јаш малды корыырына, мал өскүреринде ветеринарлардын кичеемелин тыңыдарына ајаруны ас эдип жадылар.

Онон улам райондо јаш малды алып, чыдадып турган кеми јабыс. 1981 жылда кажы ла 100 уйдан орто тооло 82 бозу алала, 76 бозуны корулап чыдаткан; 1982 жылда 80 бозу алала, 74 бозуны чыдаткан; 1983 жылда 77 бозудан 7 бозу корогон.

Кой өскүреринде 1981 жылда 100 эне койдон 66 кураан алала, 59 кураанды корулап чыдаткан; 1982 жылда 72 кура-

аннан 64, 1983 жылда 59 курааннан 49 кураанды чыдаткан. Анчада ла јаан једикпестер «Семинский» совхозто. Бу хозјайстводо 1981—1984 жылдарда кажы ла јыл сайын 100 эне койлордон орто тооло 34—50 курааннан алып чыдаткан. Ол сүреен ас. Јаскыда јаш кураандарды кичеебей, ооруларын эмдебей тургандарынан улам көп бозулар, уулактар ла кураандар өлүп јат.

«Эјегандагы» совхозто кажы ла 100 уйдан 1981 жылда орто тооло 52, 1982 жылда — 47, 1983 жылда 38 бозу алып чыдаткан.

«Шебалиндеги» совхозто 1981 жылда кажы ла 100 эне койдон 66, 1983 жылда — 46 ла 1984 жылда 51 кураан алып чыдаткан. «Семинский» совхозто кажы ла 100 койдон жылына алып чыдадып турган кураандардын тоозы 37—50 курааннан болды.

«Семинский» совхозтын укту уй өскүрер фермазынан 1981 ле 1983 жылдарда областьтын хозјайстволорына бир де укту бозу садылбады. 1982 жылда јүк ле 6 бозу садылган.

Райондо мал өскүрөөчилердин, анчада ла төс јурттан ыраакта иштеп турган малчылардын ортодо јартамал-политический иш једикпестү төзөлгөн. Олорго јангы газеттер бойынын өйинде јетирилбей јат. Садучылар фермаларда ла турлуларда улай болбой тургандарынан улам малчылар малын таштайла, јурттагы магазиннен бойына керектү товарлар садып аларга барып, көп өй өткүрерге келижет.

Партийный организациялар малчылардын коллективтеринде агитаторлорды јангыртар, партияга јангы улус аларын кичеер учурлу. Бүгүнги күнде уй саачылардын ортодо коммунисттердин тоозы — 12, койчылардын ортодо — 13 процент. Ол ас.

Мал өскүрер иште бастыра бу ла өскө једикпестерди јоголторы јанынан районнын партийный организациязы эрчимдү иштенип туру. Удабай мал јайгы одорлорго чыгар. Јайдын айалгазын билгир тузаланза, бешјылдыктын калганчы жылынын ла бастыра бешјылдыктын пландарын бүдүреле, государственного көп сүт, түүк, эт ле малдан алган өскө дө продукталарды табыштырар аргалар Шебалин районнын хозјайстволорында јеткил.

А. ЯЛБАКОВ;

КПСС-тин обкомында јурт хозјайство ло аш-курсактын
промышленнозы аайынча бөлүктин инструкторы

США-нын ТҮШТҮК АЗИЯДА КАРШУЛУ ИЖИ

Бириккен Нациялардын Организациясында жаңы өзөөчи иит государстволорго болужатан иштерди башкаратан Организация бар. Оны кыскарта ПРООН деп адагылайт. Шак бу ПРООН-до быжыл март айдын баштапкы күндеринде техника жанынан Азиянын ла Африканын эн јокту ла түрени государстволорына болужатан суракты шүүжерде Афганистанга, Эфиопияга, Анголага, Мозамбикке, Лаоско, Кампучияга ла өскө дө кезик ороондорго андый болуш берерин США ла НАТО-нын өскө дө члендери ороондор јаратпадылар. Ол ок өйдө Пакистанга, Таиландка ла США-нын империалист политиказын јөмөп турган башкаруларлу государстволорго болуш берерине јөпсиндилер.

Вашингтоннын ПРООН-догы чыгартулу кижизи јуунда бойынын башкарузынын шүүлтезин јартаган куучынында Афганистаннын ла социализмнин јолына турган өскө дө ороондордын башкарулары кижинин јайымын ла праволорын бузуп јадылар, онын учун андый башкаруларлу ороондорго болужарга јарабас деди.

Керекти чынынча алгажын, Афганистаннын шак ла эмдиги демократический башкарузы бойынын бастыра ижин улустын јайымын, праволорын јеткилдеерге, үргүлјиге байларга ла империалисттерге базынчыктадып, күчин јидирген афган калыктын јүрүмин аргалу ла сүүмјилү эдерге, орооннын экономиказын ла культуразын өнжидип аларга кичеешип туру.

Андай керектер, Түштүк Азияны бийлеп алар амадулу империалисттердин политиказына чек јарабай јат. Онын учун Американын империализми 1978 јылда апрель айда јенген революциянын једимдерин јоголтоло, Совет Союзтын ла Индиянын гранынын јуук јанында стратегический сүреен эптү јерде турган ороондо США-дан камаанду ла сөс уккур башкару тургузарга күјүренет.

Андай амадузына једип аларга Вашингтон јүзүн-башка контрреволюционерлердин бандаларын, шпиондорды, диверсанттарды јууп алала, үредип белетейле, мылтык-бычакла јепсейле, Афганистанда албатынын јанын јоголтор, башка-

руны антарар каршулу иш өткүрзин деп ийип туру. Бу каршулу иштерге США-нын администрациясы чыгымдарды 1980 жылдан ала алты катап көптөткөн. Эмди Афганистан жаар туйказынан өткүрүп турган бандиттерди-душмандарды тегин мылтыкла коштой чүмдү жазалдарлу миналарла, самолетторды аткылайтан ракеталарла жепсеп турулар.

Афганистанга удурлаштыра жарлалбаган жууны өткүрерге США-нын каршулу кайу өткүрер иштерди башкарып турган ЦРУ Пакистаннын ла Ираннын жерин тузаланат.

Быжыл Вашингтоннон Исламабад жаар США-нын администрациясынын ла Пентагоннын бийик жамылу улузы катандаары көптөди. Пакистаннын башчы ишчилери улай ла Вашингтон баргылайт. Эки ороон эмди сүреен жуук нажылар боло берди деп, США-нын ла Пакистаннын газеттери бичигилейт.

Американын империалисттери Совет Союзтын гранинын жуук жанында, Афганистанла, Индияла текши грандарлу, Аравий талайды жакалай турган Пакистаннын жерин Түштүк ле Күнбадыш Азияны бийлеп алатан стратегический пландарлу эдип алганы эмди жарт. США Пакистанга 3,5 миллиард доллар болуш береле, генерал Зия-уль-Хактын башкарузын чек ле садып алды. Ол акчанын 80 процентин Пакистаннын башкарузы жууга белетенер керектерге чыгымдады.

Анайда президент Рейганнын администрациясы Пакистанды жагыс ла Афганистанга удурлаштыра эмес, же анайда ок Индияга ла Совет Союзка удурлаштыра каршулу иш өткүрерге, Аравий талайда, Персид булунда, Индий тенгисте бийлеп отуруга керектү тос жер эдип аларга кичеенип жат. Азыйда США-нын империализми Совет Союзка удурлаштыра тартыжарга СССР-дин түштүгүнде гранинын жанында олжочыл биригүни — СЕНТО-ны төзөгөн. Ого США баштаганыла Иран, Афганистан ла Пакистан кирген. Онон Иранда ла Афганистанда революциялар бололо, США-дан каманду ла онын жакаруларын сос жоктон бүдүрөөчи башкаруларды бу ороондордо антарып жоголтордо, СЕНТО база жайрадылган. Эмди США-нын империализми азыйда СЕНТО ажыра Түштүк ле Күнбадыш Азияда өткүрген каршулу иштерди жагыс Пакистан ажыра өткүрүп туру.

Вашингтоннын некелтезиле Исламабад бойынын жеринде Американын жуучыл самолетторы туратан аэродромдор, жуучыл керептери жуулатан гавань-порттор жазаарына жоп берди. Совет Союзтын, Афганистаннын, Индиянын грандарынын жанында, анайда ок Карачи, Пешавар, Саргодка город-

тордын жанында электрон жазалдарлу аэродромдор бар. Аравий талайдын жараттарында турган Гивини ле Ормар городтордо гавань-порттор жазалат. Көп жерлерде Американын черүүлериинин турлулары бар. Кер-мар кызаланду айалга боло берзе, США-нын Түштүк Азиядагы черүлери тузаланатан мылтык-жепсел, ок-тары, жуучыл техника салган складтар көп.

Оныла коштой Пакистан США-нын некелтезиле бойынын экономикасын жууга белетенетен жолго тургусканы телекейдин бу талазында айалганы там катуландырды. Пакистанда Зия-уль-Хактын башкарузы жанды бойынын колына алган 1977 жылдан ала орооннын жууга белетенерине чыгымдары үч катап көптөйлө, 1978 жылда он миллиард рупий болгонунан 1985 жылда одус миллиард рупийге жетти. Бу акчала Исламабад гран ары жанынан, көп нургуны США-дан жаңы мылтык-жепселди, жуулажар техниканы ороон коруланар кеминен чик жок көп садып алат. Чындап та, ядерный бомбаларла жепселер «Ф-16» истребитель-бомбардировщиктерди, кажызы ла төрт мун тонна бомбалар алар аргалу 32 «ми-раж-5» самолетторды, танктарды садып алганы коруланарга эмес, өскө ороондорды жуулаарына керектү белетенгенин керелейт.

1965 ле 1971 жылдарда Пакистан США-дан алган шак ла андый мылтык-жепселле, жуулажар техникала Индияны жуулайла, Түндүк-Күнбадыш кезик жерлерине колдомдоп кирип алала, эмдиге жетире жайымдагалак. Ол керегинде Пакистаннын генералдары жажырбай айдып турулар. Азийда Пакистаннын кейде жуулажар флотынын командующийи болгон авиациянын маршалы Шамин бу жуукта журналисттерле туштажып куучындажарда «США-да жаңы садып алган самолетторды Индияда Бомбей городтын жанында нефтепромыселдерди бомбалап жоголторына тузаланар арга бар» деди.

Калганчы беш жылда Пакистан кейде ле талайда жуулажар ийделерин, жерде жуулажар черүүлериин бастыразын жагырта төзөп, жап-жаңы техникала, мылтык-жепселле жепсеп алды.

Андый керектер Түштүк ле Түштүк-Күнбадыш Азияда катуландырат. Пакистан жаңы жуу-жепселдерди бойы эдип, жуулажар көп техниканы США-дан ла НАТО-нын өскө дө ороондорынан көптөдө садып алала, бойынын черүүлериин жепсеп турарда, Индия бойын корулап аларга болуп, жуу-жепселдерин база көптөдөргө, черүүлериин тыгыдарга келижет. Анайда бу райондо жуу-жепселдер токтоду жок көптөп

баштады. «Мында эн ле јеткерлүзи — Исламабад Вашингтон-нын технологиязын тузаланып, бойында ядерный јуу-јепселдер эдип баштаарга белетенип турганы» — деп, Индиянын премьер-министри Раджив Ганди Америкада «Тайм» журналдын корреспондентиле туштажарда айткан.

Ядерный јуу-јепселдер эдетен иштерди Пакистан там ла тыгыдып туру. Исламабад бүгүн бойында бар сырьело Американын технологиязы аайынча 1945 жылда Япониянын Хиросима городын өртөп јоголткон атомный бомбадый он бомбаны 1986 жылга јетире эдип алар аргалу деп, США-нын промышленниктеринин «Уолл-стрит Джернэл» газеди бичип туру.

Делиле колбуларда Исламабад эки јүстү болгонын көргүзет. Индиянын башкарузын бис слерле најылык колбуларлу болорго күүнзеп турус деп мекелейле, генерал Зия-уль-Хактын башкарузы оныла коштой Индиянын гранинын јанына бойынын черүлерин көптөдө јууп туру, сепаратисттерди ле экстремисттерди јөмөп, оларды көкидип, болуш берип, США-нын Төс Разведывательный Управлениези ажыра Индия јаар туйказынан шокчылдар, шпиондор ийип туру.

Индиянын Пенджаб штадынын гранинда, 1965 ле 1971 жылдарда Индиядан айрып алган Джаммуда ла Кашмирде, Пакистан бойынын черүлеринин үредүзин өткүрет, ол айас Индиянын јерине киргилейт. «Калганчы жарым жылда Пакистаннын черүлери канча ла катап Индиянын гранын бузала, Сайчин деп јерди колдомдоп блаап аларга ченештилер. Је кажы ла учуралда Индиянын гран јанындагы черүлерине туй соктырала, ойто качып барарга келижип туру», деп, Индиянын түндүктеги военный округынын командующийи генерал Чиберра айдат.

Пакистаннын бу ла өскө дө каршулу ижин США, онын Төс Разведывательный Управлениези (ЦРУ) башкарып турганы јарт көрүнөт. Вашингтонго Индиянын башкарузы тышјанында камааны јок политика өткүрип, США-нын политиказына чек јөпсинбей турганы јарабай јат. Онын учун Пакистан Индияла өштөшкөни Вашингтонго тузалу.

Американын империализми Пакистанда отурып алала, бу ороонды Индияга, Афганистанга, Совет Союзка удурлаштыра каршулу иш өткүретен јер эдип аларга турганын јажырбайт. Јаңыс ла быјылгы жылда Индияга удурлаштыра каршулу иш өткүрерине Вашингтон Пакистаннын башкарузына бүдүн жарым миллиард доллар акчаны ағылап берди. Афганистанда албаты тургускан башкаруны јоголтор ама-

дулу керектерге, шпиондор ло диверсанттар, душмандар јепсеп ийерине, өскө дө каршулу иштер өткүрерине 280 миллион доллар акча чыгымдаарын пландады. США былтыргы ла быјылгы јылда душмандардын бандаларын мылтыкла јепсеерине, шпиондор ло диверсанттар белетеерине бир миллиард доллар чыгымдады.

Пентагон ло ЦРУ бойынын специалисттерин ийеле, түндүк-күнбадыш Пакистандагы јүске шыдар лагерьлерде душмандардын бандаларын үредип, јепсеп, туйказынан Афганистан јаар өткүрерге белетеп турулар.

Эмди Афганистан јаар ийетен бандаларды, диверсанттарды белетеер программа элбедилген. Американын специалисттери Пакистандагы лагерьлерден талдап алган бандиттерди ракеталарды, чүмдү миналарды, шпионнын ағылу аппаратуразын тузаланар эдип үредерге США јаар ийип турулар.

Анайда Пакистан Афганистанга ла Индияга удурлаштыра каршулу иш өткүреринде США-нын быжу болушчызы боло берди. Пакистан ЦРУ-га, Пентагонго, Афганистаннын контрреволюционерлерине јаңыс ла бойынын јерин берип турган эмес. Пакистаннын черүлери контрреволюционерлердин бандалары эдетен көп иштерди бойына алды.

Калганчы өйдө Пакистаннын черүлери бойынын јеринен гранды өткүре Афганистаннын городторын ла јурттарына уур артиллериядан, минометтордон аткылаган учуралдар бар. Граннын јанында амыр-энчү јуртап јаткан улустан, өлгөн лө шыркалаткан улус бар. Пакистаннын јуучыл самолетторы Афганистаннын кейдеги гранын бузуп, кейдег республиканын јерин, јолдорын фотого согуп туру.

Пакистаннын ишкүчиле јаткандарынын элбек калыгы Исламабадтагы башкару орооннын бойында ла тышјанындагы политикада өткүрип турган каршулу ишти јаратпай, демонстрациялар ла митингтер өткүрери көптөди. Олорды тоскыарга Зия-уль-Хактын башкарузы полициянын отрядтарын ла черүни тузаланат.

Пакистаннын эл-јоны јажын чакка кожо болгон Индиянын калыгыла најылык јадарга, коштой турган. Афганистаннын амыр-энчүге күүнзеген албатыларла јакшы колбуларлу болорго ло өмөлөжөргө амадап јадылар. Олорго коштой турган ороондорло өштөжөтөни, јуулажатаны чек јарабай туру. Је Американын империализмине садыган Зия-уль-Хактын башкарузына албаты-калыктын јилбилери, олордын күүнзегени керек јок.

Н. ТОДОШЕВ

МАРГАРЕТ ТЭТЧЕР

(Политический кебери)

Великобританиянын, Күнбадышта өскө дө ороондордын политический ишчилеринин ортодо ло газеттерде «кайкамчылу Тэтчерге» јаан ајару эдип јадылар. Англиянын жүрүминде премьер-министр болгон баштапкы үй кижинин акту бойынын кылык-јаны ла сагыш-шүүлтези улусты түнөй соныркадат.

Маргарет Робертс (согында — М. Тэтчер) 1925 жылда 13 октябрьда Лондонноң 100 километр ыраакта турган Грэнтем городто чыккан. Школдо тың кичеенип үренген. Маргарет бойынын терең сагышту болгон јайалтазыла эмес, чоком амадула кичеенип турганынын шылтуунда сүреен јакшы үренген деп, ол јылдарда оны билетен улус айдыжат.

М. Тэтчердин политический јолы Оксфордтогы университетте башталган. Анда консерватор-студенттердин биригүзинин ижинде эрчимдү турушкан. Бир өйдө ол биригүнин председатели болды.

1959 жылда консерваторлордын партиязынан парламенттин депутадына тудулган кийнинде М. Тэтчердин јамызы түрген јаанап баштаган. Г. Макмилланнын башкарузы турарда М. Тэтчер «кийниндеги скамейкаларда отураачылардан» эң ле эрчимдү парламентарийлерге — «спикерлерге» кожулды. 1970—1974 јылдарда үредүнин ле науканын министри болуп иштеерде лейбористтер оны үредүнин системазында акча кымакайлаганын јаратпай критикалап тургулайтан. Шак ла ол өйдө М. Тэтчердин тургузып алган амадузына једип аларга неден де тура калбас, турумкай политический ишчи болгон ады чыкты.

Премьер-министрдин жүрүминде ле кылык-јанында ајарулу баштапкы керекти — сүреен иштеңкей болгонын Англиянын шинжүчилери темдектеп турулар.

Премьер-министрдин јамызында турган баштапкы јылдарда М. Тэтчер конокто 15—16 частаң иштейтен. Онын иштенер күни түнде 1 часта божоп туратан. Политиканын кажы бир сурагын јартаганда сүреен көп материалдарла таныжатан. Ол ок өйдө эткен түп-шүүлтелери терең эмес болуп туратанын «Файнэшл таймс» газет темдектеген.

Консерваторлордын башчызы болгон öйдө жарталган база бир аңылу кылыгы — торилерде элден озо партиянын башчы ишчилеринде «öскö шүүлтелү» улусты жаратпай, жаман көрөтöни. Бойынын политический куучындарында М. Тэтчер ол керегинде чыгара айтпай жат. Же онын политиказына жöпсинбеген улусты күүн-кайрал жоктон жайладып салат. Башкаруда турган жылдарда М. Тэтчер көп улусты солыган. Темдектезе, консерваторлордын жарлу башчы ишчилери — öскö ороондорло керектердин министринин заместители болгон Я. Гилмурды, коруланарынын министри болгон Ф. Пимди ле башкаруда бийик жамыда отурган öскö дө көп улусты ижинен чыгарган.

Великобританиянын премьер-министри М. Тэтчердин орооннын социально-экономический өзүминде политиказы — «жайым рыноктын» ээжилери аайынча экономикада туш улус, көп нургуны оок ло орто капиталисттер ээленетени. Государство экономиканын керектерине кирешес. Государствонун эдетен кереги — Британиянын эл-жонында улус (капиталисттер) байыырына жарамыкту айалга жеткилдейтени деп М. Тэтчер шүүп туру.

Таш көмүр казып алып турган шахталардын ээлери — капиталисттердин жылбилерин корулап, премьер-министр М. Тэтчер көп шахталарды жабарына жөп берген. Онон шахтерлор ого жөпсинбей, забастовка жарлаарда М. Тэтчер шахтерлердын некелтелерине бир жыл чыгара жөпсинбеди. Демонстрациялар, митингтер өткүрип турган ишмекчилерди, тоскурып, көп улусты, ол тоодо профсоюзтардын башчыларын түрмеледи.

М. Тэтчер башкаруда турган баштапкы жылдарда айткан куучындарында социализмнин ороондорына удурлаштыра, анчада ла идеологияда күүн-кайрал жоктон тартыжарына кычырып туратан. Же калганчы öйдө эмеш токтодынып, Күнчыгыш ла Күнбадыш куучындажып жөптөжөри керектү деп айдат. Мында, байла, Англия эл-жонынын элбек калыгынын некелтези аяруга алынып турган болор.

1979 жылда башкаруга келген М. Тэтчердин ороондо тоом-жызы эмди де бийик. Ол орооннын экономиказы тынгий бергениле колбулу эмес, политический оппозиция уйан бололо, Тэтчерге удурлаштыра тартыжа бергедий башчы лейбористтерде табылбай турганынан улам, консерваторлордын башкарузы ийделү бойы турганча.

Ф. МАРАЧЕВ,
КПСС-тин обкомынын лекторы

БАЖАЛЫКТАР

Амыр-энчүни ле социализмди корыырында (Варшавадагы Договордын одус жылдыгына)	3
Туулу Алтай калганчы беш жылда	8
Туулу Алтай Ада-Төрөл учун Улу жуунын жылдарында	11
Јашөскүрим амыр-энчү учун тартыжуда	20
Малдын тоозын көптөдөр иш	25
США-нын Түштүк Азиядагы каршулу ижи	28
Маргарет Тэтчер	33

СОДЕРЖАНИЕ

В защиту мира и социализма (30-летию Варшавского договора)	3
Горный Алтай в пятилетке	8
Горный Алтай в годы Великой Отечественной войны	11
Молодежь в борьбе за мир	20
Воспроизводство стада сельскохозяйственных животных	25
Грязные дела США в Ближнем Востоке	28
Маргарет Тэтчер	33

4 акча